

Yeni Kültürel Çalışmalar: Kuramsal Serüvenler

Derleyen
Gary Hall - Clare Birchall

İngilizceden Çeviren:
Onur Kartal

Gary Hall

Media ve Performing Arts in School of Art and Design'da profesör. Çalışmalarını, yeni medya teknolojileri, felsefe ve kültürel çalışmalar alanlarında yürütüyor.

Yapıtları:

Culture in Bits (2002)

New Cultural Studies: Adventures in Theory (Clare Birchall ile, 2006)

Experimenting: Essays with Samuel Weber (2007)

Digitize This Book!: The Politics of New Media or Why We Need Open Access Now (2008)

Clare Birchall

Doktorasını "Hipergerçek bir Söylem olarak Komplex Teorisi" başlıklı tezıyla Sussex Üniversitesi'nde yaptı. Halen, Middlesex Üniversitesi, Medya ve Kültürel Çalışmalar Bölümü'nde kıdemli okutman olarak görev yapıyor.

Yapıtları:

Knowledge Goes Pop: From Conspiracy Theory to Gossip (2002)

New Cultural Studies: Adventures in Theory (Gary Hall ile, 2006)

SAĞ

Say Yayınları
Modern Düşünce Dizisi - 10

İÇİNDEKİLER

Yeni Kültürel Çalışmalar: Kuramsal Serüvenler
Özğün Adı: *New Cultural Studies: Adventures in Theory*

Copyright © Edinburgh University Press, 2006
© Her bir makalenin hakları yazarna aittir.

ISBN 978-605-02-0208-3
Sertifika No: 10962

Türke Yayın Hakları © Say Yayınları
Bu eserin tüm hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Derleyen: Gary Hall ve Clare Birchall
İngilizceden Çeviren: Onur Kartal
Editör: Derya Önder
Sayfa Düzeni: Tülay Malkoç

Baskı: Kurtis Matbaası
Topkapı/İstanbul
Tel: (0212) 613 68 94
Matbaası Sertifika No: 12992

1. Baskı: Say Yayınları, 2013

Say Yayınları
Ankara Cad. 22/12 • TR-34110 Sirkeci-İstanbul
Telefon: (0212) 512 21 58 • Faks: (0212) 512 50 80
www.sayyayincilik.com • e-posta: say@sayyayincilik.com
www.facebook.com/sayyayinlari

Genel Dağıtım: Say Dağıtım Ltd. Şti.
Ankara Cad. 22/4 • TR-34110 Sirkeci-İstanbul
Telefon: (0212) 528 17 54 • Faks: (0212) 512 50 80
e-posta: dagitim@saykitap.com • online satış: www.saykitap.com

1. Yeni Kültürel Çalışmalar: Kuramdaki Serüvenler (Bazı Yorum, Açıklama, Tanımlama, Gözlemler, Tavsiye, Uyarı, Önerme ve Öneriler)	
<i>Gary Hall ve Clare Birchall</i>	9

BİRİNCİ KISIM: YENİ KÜLTÜREL ÇALIŞMALAR

2. Kültürel Çalışmalar ve Yapısöküm <i>Gary Hall</i>	53
3. Kültürel Çalışmalar ve Post-Marksizm <i>Jeremy Valentine</i>	87
4. Kültürel Çalışmalar ve Etik <i>Joanna Zylińska</i>	111
5. Kültürel Çalışmalar ve Alman Medya Kuramı <i>Geoffrey Winthrop-Young</i>	137

İKİNCİ KISIM: YENİ KURAMCILAR

6. Kültürel Çalışmalar ve Gilles Deleuze <i>Gregory J. Seigworth</i>	165
7. Kültürel Çalışmalar ve Giorgio Agamben <i>Brett Neilson</i>	195
8. Kültürel Çalışmalar ve Alain Badiou <i>Julian Murphet</i>	221
9. Kültürel Çalışmalar ve Slavoj Žižek <i>Paul Bowman</i>	241

KÜLTÜREL ÇALIŞMALAR VE YENİ MEDYA

Caroline Bassett

Kayıtsız Kalmamak Üzerine

Günümüzde dijital kodlar, harflerin yerine geçmeye başlıyor... yapısız, sistem-temelli, ve sibermetik düşünce momentleriyle dijital kodlara dayalı yeni bir düşünce biçimi de prosedürlere dayalı 'yenilikçi' ideolojilerin yerine geçmeye başladı... bir düzyeyden diğerine çok ani ve aklı almaz bir sıçrama bu (Flusser, *Die Schrift: Hat Schreiben Zukunft?*, Strohl 2002: xxxiii).

'Yeni medya kuramı' kitle iletişiminin çöküşü ya da son buluşunun habercisi olsa da iletişim kuramına gerçekten yeni meselelerle katkıda bulunduğu söylenemez. (McQuail 2002: 19)

Flashback

İki yaz önce Washington DC'de şehrin ilk flashmob'u¹ olduğu düşünülen bir olayla karşılaştım. Bir grup cep telefonu kullancısı Dupont Circle'daki Books-A-Million'ın önünü istila ederek orada hep birlikte dergi okudular. Eski medya, yeni

bir medya eyleminin aracı oldu. DC askerleştirilip savaşta olan Amerika'nın yönetin merkezinin etrafındaki beton duvarlar artırılınca, sityasyonizmi andıran ama politik yanı eksik olan bu 'olay' *Washington Post*'un sayfalarına "Flashmoblar" Sadece Toplanmak için" başlığıyla yansıdı. Belki de Terry Eagleton bazı durumlarda kültürün en önemli şey olmadığını söylerken haklıydı (Eagleton 2002: 51).

Bu eylemin saçmalığına rağmen ya da saçmalığı yüzünden olay, yeni medyanın kuramlaştırılmasına dair ilginç sorular sorulmasına yol açıyor. Bu sorulardan biri de medya eylemlerinin yalnızca içerisinde gerçekleştirildiği tarihsel ve jeopolitik bağlamda dikkate alınarak değil teknoloji ve araç da dikkate alınarak nasıl yorumlanabileceğidir. Flashmob olayı teknolojiyi kültürden üstün bir yere (ya da tam tersi) konumlandıran eleştirel görüşler ekseninde yahut da teknolojinin kulture ve kültürün de teknolojiye içkin olduğunu belirten daha ılımlı görüşler ekseninde değerlendirilebilir.

Flashmoblar elbette dijital yakınsama süreçleri aracılığıyla yükselişe geçmiş medya teknolojileri / medya sistemlerine dayandırılan daha geniş çaplı medya ekolojisinin bir parçasıdır. Bu yöneltme, 1980'lerde kişisel bilgisayarların ve küresel bilgisayar ağlarının hızla yayılmasıyla başlamıştır ve günümüzde de devam etmektedir. Bu durum önceden birbirinden farklı ve ayrılmış olan medya biçimleri, medya endüstrileri ve medya içeriklerinin bir araya getirilmesi ve böylece eski medya biçimlerinin yeniden düzenlenip yeni medya biçimlerine dönüştürülmesinden ibarettir. Yine de yeni, eski ve her ikisinin kombinasyonundan oluşan medya biçimlerinin arasındaki farklılıklar çok da net değildir. Oldukça yakınsamış sınırdaki farklılıklar çok da net değildir. Oldukça yakınsamış bir sistem içerisinde yine oldukça yakınsamış bir nesne olan cep telefonu eski ve yeni medya biçimlerinin yanı sıra onların kombinasyonundan oluşan yeni biçimler de ihtiva etmesi bakımından bu duruma tipik bir örnektir. Yakınsamanın boyutu ve kapsamı ve özellikle dijitalleşmenin medya sistemleri

ve diğer maddi kültür biçimleri arasındaki farkları yeniden belirlemesi ya da yok etmesi, akademide (özellikle siyasal ikitsatçılar, sosyologlar ve medya kuramcıları) ve akademi dışında da (pazaradaki, medya endüstrisindeki aktörler ve yasa koyucular) şiddetle tartışılan bir konudur. Bu yeni medya biçimlerinin / yeni medya sistemlerinin, kapsamının, gücünün ve yeni anlam dünyaları empoze ederek ne ölçüde yeni kültürel mantıklar öne sürdüklerinin farklı farklı yorumlanması, tartışmaları körtüklemektedir.

Tüm bu anlatımlar arasında kültürel çalışmaların yeri dikkate değerdir. Disiplinlerarası yapısı, yeniyse, kutsallaştırılmaması ve marjinal olana açıklığı ve bazı versiyonlarının iktidar sorunlarına yaptığı vurgu, kültürel çalışmaların yeni medyayı oluşturan yakınsama, sınırları yok etme ve heterojen biçimlerin analizi için yararlı ve hatta 'tabir' bir alan olduğu anlamına geliyor. Ama hiç de böyle olmadı. Çok daha farklı bir oluşum ortaya çıktı. Tekno-kültür üzerine yazılan yazılar, (burada tekno-kültürel kuram olarak geçiyor) kökenleri araç kuramı² ve medya felsefesine kadar uzanan bir çalışmalar silsilesi, kültürel çalışmaları neredeyse tamamen reddetti. Alman geleneginden yani Kittler ve Luhman'ci sistem kuramından (bkz. Hayles 2002, ayrıca bu sayıdaki Winthrop-Young) esinlenen araç kuramı ayrıca Deleuze ve Guattari'nin monist felsefelerine de dayanır (bkz. Rossiter 2003; Rodowick 2001). Bu kuramcıların pek çoğu Kittler (1997) ve Flusser (2002) gibi öncülerin sibermetik ve enformasyon kuramının doğruluğunu kabul ederken, diğer yandan Shannon ve Wiener'i tekrar gözden geçirerek birinci ve ikinci dalga sibermetik ve enformasyon kuramından yararlanıyorlar (bkz. Terranova 2004 ve aşağı). Burada amaç yeni medya çalışmaları için yalnızca karmaşık geri besleme döngüleriyle ilgilenen sibermetikten ya da ileti aktarımı ve kontrolü olarak enformasyon kuramından değil aynı zamanda bu bilimlerin yararılandığı olasılık mantıklarından da yola çıkarak yeni modeller geliştirmektir.

Bu gelişme medya çalışmalarındaki 'sosyolojik yönelimden' kaynaklanan yeni medya ve yeni medya kullanımını üzerine yapılan yoğun ampirik araştırmalarla dengelenmiştir (Mansell 2004: 96). Bu tarz araştırmalara *New Media & Society* gibi dergilerde sıkça rastlanmaktadır. Bu çalışma yukarıda tasvir edilen oldukça spekülâtif, eleştirel-kuramsal çalışmalarla büsbütün bir zıtlık içindedir ama varolan 'ana akım' kültürel çalışmalardan da farklıdır. Bunun nedeni kısmen ana akım kültürel çalışmaların, hem tekno-kültürler hem de teknolojik objelerin / sistemlerin bizzat kendilerine odaklanmasıdır (erken bir örnek için bkz. Penley ve Reoss 1991, daha yeni bir örnek için bkz. Sterne 2003).

Nihayet tekno-kültürel yazıların odaklandığı konular da değişiyor. 1990'larda yeni medyada aktif bir rol oynamış olan pek çok bilim insanı artık dikkatlerini yeni 'yeni ufuklar'a yöneltti (biyoteknoloji, nanoteknoloji, genomik) ve dar anlamıyla 'medya sektörü'nden gittikçe uzaklaşıyor. Sanırım bu son tabiri biraz açmak gerekiyor.

Günümüzde tekno-kültürel yazılar alanında ortaya çıkan bölünmeler ve ayrışmalar, 1990'larda patlayan ağ tabanlı teknolojilerin eşlik ettiği popüler ve eleştirel tekno-kültürel histeryyle bağlantılı olarak okunup anlaşılmalıdır. Bu dönem kuramsal anlamda oldukça soyut olmasına rağmen tekno-kültür üzerine yazılmış oldukça övgü dolu ve bir o kadar da destekleyici yazıların göze çarptığı bir dönemdir. Bu yazılarda endüstrinin hepimizi özgülleştireceğine dair masallar yazılarak şebeke devrimi olarak nitelendirilen değişim desteklenmiştir. Halbuki örneğin özgürlüğü temelde neyin sağladığı gibi bir soruyla eleştirel gözle bakılıp sorgulanması gereken asıl noktalar gözden kaçırılmıştır (Barbrook ve Cameron'ın (1995) belirttiği üzere bu 'California' ideolojisinin yansımaları o dönemde yine oldukça rağbet gören 'Avrupa distopyacılığında ortaya çıkmıştır). Yeni medya şirketlerinin pazarlama kollarının ortaya attığı tekno-kültürel

hikâyelere inanmak hüsranla sonuçlanacaktı. Yazılım endüstrisi üretici tarafından duyurulan ancak çıkış tarihi belirsiz olan her türlü ürünle ünlü bir alandır; buradaki önemli nokta doğru tahmin değil gelecekte çıkacak belli bir sürüm için destek görmek - herhangi bir yazılım standardı tarafından garanti altına alınmaktır. Temelde hepsinin birbirinin aynı olması sebebiyle yeni medya dünyasının şirket vizyonlarının ideolojik olarak belirlenmiş oldukları ortaya çıkmıştır. Kittler'in öne sürdüğü gibi, sanal gerçeklik ideolojisi 'yüzü dışı dönük olan' yazılım endüstrisinin ürünlerinin 'korunaklı paketlenmesi'nden başka bir şey değildir (Kittler, Johnson 1997: 3'ten alıntı).

Ben burada tekno-kültürel kuramın neden hep tüzel-bilgi hattına bağlandığı ve gelecekte yeni yeni medya teknolojileriyle karşılaşıldığında yine buna bağlanıp bağlanmayacağıyla ilgileniyorum. Son zamanlarda üstlenilen kuramsal yaklaşımlar gelecekte oluşabilecek böyle bir eğilimi önleyebilecekler mi? Bunlar'bu yazıda sorulacak olan sorular. Ayrıca bu yazıda, yeni olanın ezici gücüne karşı daha az duyarlı ve çok da kayıtsız kalmayan bir kültürel çalışmalar biçimine de dikkat çekilmektedir. Bu biçimdeki bir kültürel çalışmalar yukarıda da değinilen son dönem yeni medya yaklaşımlarıyla da ilintili olmalı ama onların içerisinde boğulmamalıdır. Benim sorularımdan biri de medya felsefesi ve araç kuramına yönelimin kültürel çalışmalara sert bir cevap niteliğinde olmaktan ötesinin yeniden yazımını / yeniden oluşturulmasını mümkün kılup kılmadığıdır.

Bu bölüm iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda kültürel çalışmalar ve bilgisayar biliminin ilk karşılaşmalarına değinilecek ve teknoloji ile kayıtsızlık üzerine yoğunlaşılacaktır. İkinci kısımda ise Jameson'ın siberpunk ve kirli gerçekçiliğine (dirty realism) ve Terranova'nın enformasyon kültürünü kavramlaştırmasına değinilecek ve burada her ikisi de eleştirel bir sanat pratiği, taktiğe dayalı bir medya biçimi ve kültürel

rel çalışmalar 'yapına' tarzı olarak anlaşılan spekülatif yazı-
lımla ilişkilendirilerek okunacaklardır.

Dilin İmi Altında

Geleneksel anlamda kitle iletişim araştırmaları iletişim sürecini
dairesel olarak ya da bir döngü şeklinde kavramsallaştırmışlar-
dır. (Hall 1992a:128)

Çağdaş araç kuramı, Shannon ve Wiener'in 1940'lı yıllar
ve sonrasına tekabül eden Soğuk Savaş dönemi konjonktü-
ründe bilgisayarların da gelişimiyle paralel olarak geliştirdik-
leri sibermetik ve enformasyon kuramına dönüşlerle işaret-
lenir. Bu dönüşler tıpkı bilimin 'kuram'ı kültürel çalışmalar
ve beşeri bilimlerden alıp sahiplenmeye çalışması ve bilimin
'kendi' şartlarında değerlendirilmesi talebinde bulunmasına
(bkz. Žižek 2002: 19), 'felsefenin sistematik ve genelleyici id-
dialarına' verdiği cevabın (Weber 2000) belki de toplumsal ve
fiziksel dünyayı tamamıyla içine alan geçerli ve tam bir bü-
tünlük üretmesine benzer.

Burada bazı paralellikler var. Sibermetik, özellikle '*insan
ve makinelerdeki*' yönetim ve kontrol sistemlerinin modelini
oluşturan 'genel bir kavram' modeli olarak formüle edil-
miştir (Wiener 1961; Johnson 1997; italikler bana ait). Bu
yeni bilgisayar bilimlerinin pozitif bilimlerden beşeri bilimlere
geçiş için bir potansiyeli olduğunun kabul edilmesi ve des-
teklennesi daha başlangıçta gerçekleşmiştir. Macy konte-
ransları gibi resmi olarak organize edilmiş caprazlama geçiş
çalışmaları, bu etkinliği görünür kılmaya başladı (bkz. Gere
2002: 52) ancak oldukça gayriresmi olan ve bu yüzden de
geniş bir alana yayılmış olan bu yayılım sürecini yalnızca
yüzeysel olarak görünür kıldı. Sibermetik ve enformasyon
kuramı beşeri bilimlerde ortaya çıktığı andan itibaren çok

etkili oldu. Bu etkinin yansımaları yapısalılıkta / postyapı-
salılıkta (örneğin Barthes 1982), psikanalizde (örneğin La-
can 1988), aygıt ve ekran kuramında (örneğin Metz 1974) ve
kitle iletişim kuramında (Carey 2002) görüldü. Ama Soğuk
Savaş sonrasındaki yıllarda sibermetik, görelî belirsizlikle
imlenmiş ve toplumsal hayat ile insan zihnini betimleyebi-
lecek ve (enformasyon) makinelerinin dinamiklerini tanımla-
yabilecek bir model olma anlamında gözden düşmüştür.
Enformasyon kuramı da daha dar bir alanda hareket eden
bir kuram olarak görülmeye başlanmıştır.

Kültürel çalışmalar, birinci dalga sibermetiği / enformasyon
kuramını ya da sistem kuramını göz ardı etmemiştir. Aslında
kültürel çalışmaların, beşeri bilimlerin çözümlemelerde kul-
landığı çeşitli bilimsel ve işlevselci modellerin yaygınlaşması-
na karşı dolaylı bir tepki olduğu ve en azından Birmingham
yıllarında kitle kültürü / kitle iletişim kuramlarının (sonraki
dönemden enformasyon kuramından etkilenmiştir) egemenli-
ğinin yarattığı tatminsizliğe de dosdoğru bir cevap niteliğinde
olduğu söylenebilir. Stuart Hall, kültürel çalışmaların köken-
lerine dair yapacağı her araştırmanın yanlıcı olacağını iddia
eder (Hall 1992b:16) ama 'Kodlama / Kod açılama' beşirli
bir dönemde kültürel çalışmalar geleneği için oldukça önemli
ve etkili bir metindir ve Hall, bu metinde sibermetik ve enfor-
masyon kuramının modelleri ve ilkelerinden koptuğunu ilan
etmiş, iletişim ve bu kuramlar tarafından öne sürülen anlamlar
arasındaki ayrımı ve bununla birlikte sistemdeki parazitlerin
'gürültü'ye karşılık geleceği ve bir kenara koyulması gerektiği
görüşünü reddetmiştir (Hall 1992c: 118).

Hall, sibermetik ve enformasyon kuramındaki geçiş mo-
delleri ve geri besleme döngülerinin yerine kültür dolaşımını
öne sürmüştür. Bu, üretim ve alımlamayı kapsar ancak 'ile-
tişimsel alışverişte mesajın simgesel biçiminin öncelikli bir
konumunu olduğunu' temin ederek gösteregebilimsel momente
öncelik verir (Hall 2002:303). Yani kültürel çalışmalar 'dilim

imi altında' çalışır. Aslında bu modelde dilin *dışında* olan hiçbir şey yoktur, çünkü D'Acci'nin de belirttiği gibi üretim ve alımlama momentlerinin kapsanmasına rağmen kodlama / kod açılma modelinde dolaşan göstergebilimsel / söylemseldir (D'Acci 2004:425). Bu dilbilimsel model, aralarından birinin de medya teknolojisiyle ilgili olduğu belli boşluklar üretir. Uzun soluklu bir araç kuramcısı olan Joshua Meyrowitz'in dediği gibi 'medyanın etkisine dair yapılan çalışmaların çoğu medyanın kendisi üzerine çalışma yapmayı gözardı eder... çünkü aracın kendisi nötr bir iletişim sistemi olarak görülür' (Meyrowitz 2002:101). Kültürel çalışmalardaki dile yönelik bu eğilimin başka karşılaşmalar için kapı açtığı tartışılmaz bir gerçektir (Marksizm ve psikanalizin *Ekran* kuramıyla başlamış olan karşılaşmaların yeni zeminlerde devam etmesine imkân vermiştir) ama aynı zamanda diğerlerini reddetmiştir. Bu eğilim bilhassa teknolojinin ya söylemleştirilmesi ya da imleme ya da imleme ilgisi olmadığı gerekçesiyle bir kenara konması (*dışlanması*) anlamına gelmiştir.

Bu kaçınılmaz olarak şematik bir şeydir, fakat şimdi bir kırlmaya işaret ettiğimize göre Hall'un kodlama / kod açılma modelinin bu daha erken dönemde ortaya atılan modellerin izinden *gittiğini* yani onun da açıkça *iletişimsel* bir model olduğunu vurgulamak isterim. Aslında bu model kültürün karmaşıklığı ve genişliğini iletişime (hatta aktarıma) indirgeme eğilimindedir, böylece onun daha kapsamlı ve / veya ritüel boyutunu gözardı eder. Kültürel çalışmaların içerisinde biri olarak Lawrence Grossberg de James Carey'nin kültür ve iletişimimin ritüel boyutuna yaptığı vurgudan (bkz. Carey 2002: 43) yararlanarak bu noktaya değindi (Grossberg 1997; ayrıca bkz. D'Acci 2004:430). Kısacası Hall'ün net bir biçimde dilbilimsel olan kültürel çalışmalar modeli, bilgilendirici yapısal bir model biçiminde ya da başka bir ifadeyle *bir soyutlama biçiminde* tek-nolojik olanın pençesinden kurtulamamıştır. Dahası, iletişim çalışmaları tarafından kullanılan, sibernetik ve enformasyon

kuramından etkilenen modeller hâlâ kültürel çalışmaları bir şekilde etkiliyorsa iletişimi bir kenara bırakıp kültürel çalışmalara meyilli olmak yeni medya çalışmalarında kabul görmeyecektir -Steve Jones 1990'lardaki enformasyon ağının retorijik konusundaki fikirlerinde bu noktalara açıkça bir biçimde değinmiş olmasına rağmen (Jones 2001: 57) kabul görmeyen nokta, teknolojiye haddinden fazla vurgu yapılmasıdır.

Ağ tabanlı çağdaş yeni medya biçimlerinin kuramsallaştırılması, (birinci dalga sibernetik momentindeki) enformasyon teknolojisi ile kültürel kuramın bu erken ve genelde unutulmuş olan karşılaşmasıyla başlamıştır. Medya çalışmaları içerisindeki medya teknolojisi ve gündelik hayat araştırmalarında toplumsal inşa ya dair güçlü kuramların benimsenmesi bu yörengede içerisinde değerlendirilebilir (teknolojik olanla boğuşurken medya çalışmalarını / kültürel çalışmalar geleceğini terk etmemek); ancak bu ayrıca neden pek çok çağdaş tekno-kültürel araştırmacının Hall ve diğerlerinin öne sürdüğü iletişim modelinden uzaklaşarak (bunun nedeni tam da medya teknolojisinin, aracın maddiliğidir) bunun yerine sibernetik modeller ve enformasyon kuramından etkilenip *ale-nen* araç kuramına ya da ampirik sosyal bilime yaklaşarak her durumda kültürel çalışmaları reddetmelerini açıklıyor.

Bu durumda ilk sibernetik / enformasyon kuramı momentti, çağdaş kültürel çalışmalar modelleri ile araç kuramının / araç felsefesinin yeni medyaya bakış açısı arasındaki farkların irdelenmesiyle ortaya çıkmıştır. Medya teknolojilerinin Yenilik ve yayılım dinamiklerini -yeni olanı- irdelemek bu konuya pek çok şekilde katkı sağlayabilir. Buna, bir sonraki bölümde amnezi ile ilişkilendirilerek değinilecektir.

Teknoloji ve Kayıtsızlık

Aslında teknik bir buluş, nispeten daha az öneme sahiptir. Üretim bir katkı olarak seçildiğinde, belli toplumsal faydalar için

bilinçli bir şekilde üretiltiğinde –yani yalnızca teknik bir buluş olmaktan çıkıp faydalı bir teknoloji haline geldiğinde– asıl önemi ortaya çıkar. (Williams 1989:120)

Durmaksızın devam eden yeni buluşlar süreci, medya teknolojilerinin ve onların içerisinde şekillendiği kültürlerin popüler ve eleştirel bir biçimde anlaşılmasında etkilidir. Yeni medya teknolojileri birer belirleyici olarak karşımıza çıkmakta (sunulmakta) ve ancak *yeni bir medya teknolojisinin geliştiyle artık yeni olmaktan çıktıklarında* tekrar değerlendirilip toplumsal yapılamada nasıl bir rol oynadıkları irdelenmektedir. Bu süreç popüler alanda olduğu kadar eleştirel alanda da işler ve teknoloji ile kültürü bir arada değerlendirmeye yeteneksizliğine, salınan bir amnezi biçimine yol açar. Stallabras'ın da belirttiği gibi böyle bir amnezi, değerlendirilen objenin genel bir hal almasından kaynaklanır (Stallabras 1999: 108-10), böylece bu amnezi döngüsünde her önemli yeni medya teknolojisi, *sanki ilk defa yapılmıyormuş gibi* enformasyonun doğasını açıklama vaadıyla ortaya çıkar. Bu 'doğa', yenilik momentinin geride kalmasıyla unutulur. Yani daha eski bir yeni medya teknolojisi (eğer varlığını sürdürdüyse), gündelik hayatın kabul görmüş bir parçası haline gelir ve *bir teknoloji olarak* (bu durumda bir enformasyon teknolojisi olarak) değeri unutulur. Başka bir deyişle tüketimle gelen popüler görünmezlik kuramsal anlamda *maddesel olmaktan çıkmakla* paraleldir. Raymond Williams'ın kullandığı ve 'faydalı teknoloji' olarak istihdam edildiği-çe teknolojilerin değeri ve anlamının arttığına dair iddiası (Williams 1989:120) bunun nasıl işlediğini gösterir. Bu duruma elektrik (Marvin 1988), televizyon (Silverstone ve Hirsch 1992) ve (daha çok alımlama kuramında) sinemadan örnekler gösterilebilir. Bu durumların hepsinde söz konusu medya teknolojisinin gündelik kullanımına geçişi, çoğunlukla bir nesne olarak tasfiye edilmesiyle başlar. Toplumsal inşa

görüşüne uyum sağlamış olan bu teknolojilerin maddesel özellikleri unutulur ve Latour'un da belirttiği gibi (2000) teknolojik nesnelere kültürel yer tutuculara ya da fetişlere dönüşürler. Özetle yalnızca belli yeni medya teknolojilerinin statüleri değil, bizatibi teknolojinin statüsü bu döngüler içerisinde gidip gelir.

Teknokültürel kuramın tarihini bu döngülerle ilişkisi üzerinden değerlendirmek ilginçtir. Yukarıda tasvir edilen eski teknoloji, bir buluş momentinde ortaya çıkmıştır, bu moment belli yeni teknolojilerin (özellikle internet) *teknoloji olarak* olağandışı bir biçimde güçlü olması, teknoloji ve kültür arasındaki ilişkinin yeniden değerlendirilmesine ve teknolojinin gücünün kültürü yeniden yazmaya yetmesinin anlaşılmasına yol açmıştır. Bugün bu döngüde farklı bir yer-deyiz ve eski sanal gerçeklik yıllarının siber-kuramsal çalışmaları –fütürolojik, spekülatif, aldatıcı, devrimci, övücü– artık yerini yukarıda da belirttiğim gibi mikro-sosyolojiye, medya–felsefesine ve daha iyi işlenmiş bir araç kuramına bıraktı. Üstelik yeni medyanın eski disiplinler içerisinde yeniden yerli-yurtlulaşma doğrultusundaki gidişatı, diğerlerinin Denis McQuail'in medya / iletişim sahnesinde temel değişiklikler olmadığı ve bu nedenle yeni modellere gerek duyulmadığı yönündeki güçlü iddiasını desteklediklerini gösteriyor. Sonunda enformasyonun öngörülen dönüşümlerine karşı politik bir tepki üretme yönündeki girişimlerin bir kısmı tükenmiş. Siberkültür içerisinde her türlü sınır aşmanın öncüsü olan Donna Haraway daha başka ötekileştirilmiş türler için kendi siborgunu terk etti (Bu seferki robotik olmayan, köpekğillerden bir türdü) (Haraway 2003). Kültürel çalışmaların en meşhur siber feministine göre insanın en iyi dostu artık siborg vekil idi. Gerçekten de oldukça tuhaf bir çağda yaşıyoruz.

Burada bahsedilen amnezik devreler mekânikmiş gibi algılanmamalı; eşzamanlı ve farklı ölçeklerde işliyorlar ve ke-

sişip çıkarıyorlar. Bence kendilerini sürekli yineliyorlar ve boşluklar oluşturuyorlar. Buluşlar tarihinde keskin geçiş ve dönüşler, çatlaklar, aralar ve (kesinlikle) yeni başlangıçlarla niteleniyorlar.

Bu döngüler kültürel çalışmaların yukarıda bahsedilen tekinsiz tarihine yeni bir perspektif kattı. Anladığım kadariyle kültürel çalışmaların genelde sibermetik ve sistem kuramıyla ilk karşılaşması ve bu karşılaşmadan geri çekilmesiyle tanımlanan belli bir biçimi tamamıyla kültürel bir kipe geçti ve ya kültürel çalışmaların temel karakteristiği olan semiyotik/söylemsel kanalların içinde ya da toplumsal insanın oldukça güçlü versiyonları içerisinde işlemeye devam etti (bu bağlamda postyapısalcı, fenomenolojici ya da gündelik hayatçı kuramlar bağdaşır). Böylelikle bu biçimdeki bir kültürel çalışmalar, yeni bilim ve teknoloji biçimleriyle baş edebilen bir disiplin olarak sorunlu görüldü. Diğer bir deyişle teknolojiyle ilgisinde kültürel çalışmalar, *disiplinlerarası* olmak yerine daha çok *bocalayan* bir alan oldu.

Sadie Plant, kültürel çalışmaların, sınırları yok etmek yerine onları sağlamlaştıran bir disiplinlerarasılık biçimi sunduğunu iddia eder. Yani sonuçta kültürel çalışmalar 'nasıl ve ne kadar farklı düşünülebilir' i sormak yerine zaten bilineni meşrulaştırmıştır (Plant 1996:216). Bu tartışma burada zorla değinilmesi gerektiği için ortaya atıldı. Plant ikinci dalga sibermetiğe dayanan yeni bağlaşımcılık biçimlerinin yanında yer alarak kültürel çalışmalarını tamamıyla reddetmiştir (Plant 1996:213). Benim fikrime gelince; tüm bu sorunlara rağmen kültürel çalışmalar üretken düşünce biçimleri için bir yoldur. Bu da beraberinde şu soruyu getirir: amnezi döngüsünü kurmak mümkün müdür? Geçmiş farklı okumak ve kullanmak, kültürel çalışmaların eleştirel bir söylem olarak üretmiş olan bazı dürtülerle yeniden bağlantıya geçmek için uğraşırken, aynı zamanda hâlâ araç kuramının temelinde olan maddecilikte ısrarcı olma dürtüsünü kaybetmemek mi gerekiyor?

Buradan itibaren yazının ikinci kısmı, enformasyon ve kültürel biçimler arasındaki bağlaşımlar aracılığıyla düşünerek çok kayıtsız kalmayan kültürel kuram ve pratik biçimlerine yoğunlaşıyor. Yazı Tiziano Terranova'nun sibermetik ve enformasyon kuramına bir dönüş ve güncelleme ile yeni sol kültürel çalışmalar ile araç kuramını birleştirme önerisiyle başlıyor.

"Enformasyon Kültürü"

Ağ kültürü bir tür ağ fiziği ve ağ siyasetinden ayrı düşünülemez.
(Terranova 2004: 3)

Tiziana Terranova 'kültürel süreçlerin, enformasyonel dinamikleri aracılığıyla fark edilip anlaşılmasını' ve sonuçta da 'bir enformasyonel ortamın dışında hiçbir anlamı olmadığı'ni iddia eder (Terranova 2004: 7-9). Onun projesi, tüm bu gelişmelerin bir yorumu, geliştirdiği 'enformasyonel kültür' kavramıya yalnızca sibermetiğin bir biçimi olarak görülmez. Bunun ötesinde sibermetiğin yeni ve eski biçimleri ile enformasyonel dinamiklerin yükselişleriyle gelişmeye başlayan çağdaş kültürel ufukların arasındaki bağlantıları gözden geçirmiştir. Terranova'nun önermesi (tıpkı Plant'inki gibi); diğer enformasyon bilimi biçimlerinin kültür açısından tartışılmalı modeller olduğu ve hepsi de yeni oluşumlara olanak veren ikinci derece sibermetik, Yapay Hayat (YA) ve kaotik sistemlerin çok daha iyimsen ihtimaller olduğudur. Terranova'nun ortaya koyduğu gibi:

Biz artık büyük oranda bir kaynaktan bir alıcıya iletilen enformasyonla uğraşmıyoruz, bunun yanında enformasyonel dinamiklerle, varyasyonlarla, entropik ani durumlarla ve negatif belirmelerle, olumlu geri besleme ve kaotik süreçlerle giderek daha fazla uğraşıyoruz. (Terranova 2004: 7)

Terranova, üzerinde durduğu bağlantı koşullarını (Deleuzeci) bağdaşıklık kavramı üzerinden tanımlıyor. Bilgisayar biliminin farklı modelleri, kültürde temsil edildiklerinden değil onunla bağdaştıklarından keşfedildi. Bu, erken nesillerin sibernetiği operasyonel olarak kavradıkları tarzlardan bir kopuşa işaret eder. Bununla birlikte, sibernetik projenin merkezindeki genel uygulanabilirliğe yönelik iddialar –ki, bunlar enformasyon ürünlerindeki epistemolojik kopuşun temelidirler– kuram ve gerçek dünyanın etkileri arasındaki ilişkinin okunmasına yönelik belirli sonuçlar üretmeyi sürdürür, o kadar ki, Saul Ostrow'un ortaya koyduğu gibi, dijital medya sistemleri, 'doğal ve yapay düzeylerde enformasyon kuramı ve sibernetikten ithal edilen şeylerle, böylece [dijital medya etkileri] arasında ayrım yapma kabiliyetimizi ortadan kaldırır' (Ostrow 1997: xiii). Dolayısıyla yeni enformasyon biçimlerinin, erken sibernetiğin indirgemeci modernizmini bertaraf ettiğini, bilimin 'kendisinin' yüceltilerek ayrıcalıklı kılınmasından ve enformasyon kültürü hakkındaki bütüncül düşünme tarzlarından kaçındığını iddia etmek mümkün değildir (bkz. Plant 1996). 'Enformasyon kültürü' bilim ve kültür arasında (bağdaşık olarak) makas değişirir ama aynı zamanda bu ikisinin aynı olduğu ya da daha doğrusu zaten hep aynı düzenim üzerinde işledikleri yönündeki savlara dayanan argümanlar ortaya koyar.

Buradaki vurucu nokta, Terranova'nun açıklanmasının basit bir ekle-sil süreci (mesela sibernetik olarak belirlenmiş bir dünya görüşünün silinmesi ve bir sonrakinin eklenmesi) aracılığıyla işlenmesidir. Bunun yerine, enformasyon biliminin farklı nesillerine dair az çok eşzamanlı bir değerlendirme, çağdaş kültürel (şimdi enformasyonel) biçimler arasındaki ayrımları açığa vurur. Böylece Kittler'in araç kuramı, medyanı genel bir enformasyon kaynağı olarak değerlendirenken dahi dolayimsal farkı görmezden gelme eğilimi gösterirken (Kittler 1997: 31) Terranova'nın yaklaşımı, böyle farkların ala-

bileceği yeni biçimleri açığa vurur. Özellikle iletişim ve enformasyon ya da söylem ve diyalog arasında yapılan ayrımlar burada işin içine dahil olur ve temsil açısından değil, aracın özgülüğü açısından değerlendirilir. Yeniden dolayımın paradoksu 'özgü-arac' niteliklerinin daha eski ya da daha yeni platformlara taşınabilmesidir: –bazı yerlerde gelişip başka yerlerde gelişmezken, enformasyonel oldukları için her şekilde yaygınlaşırlar. (Innis'in medya önyargısına dair algısı buraya uygun olabilir) (Innis 1991). Bu paradoksal özgülükten haberdar olan Terranova, her ikisinin de yeni medya ekolojisinin tanımlayıcısı olmalarına karşın aktivistlerin ya da tedbirli medya operatörlerinin etkin, bilinçli pratiklerini, seyirci kitesinden ayırdığı yeni bir enformasyon rejimi açıklaması geliştirebilir (Terranova 2004: 135). Bu 'diğer kitle', 'güçlü medya' tekelleri tarafından bir propagaanda ve simülasyon dünyasında rehlin alınan bu televizyon kamusu' (Terranova 2004: 135), tıpkı internet aktivistleri gibi bu enformasyonel manzaranın içindedir ve bu anlamda (aynı zamanda) yeni medya tarafından oluşturulmuştur.

Kuşkusuz tarihi boyunca kültürel çalışmalar, sözümona duran bir kitleyi göz önüne aldı ve onun içerisinde çeşitli aktif hareketler içerisinde bulunduğunu söyledi. Farklı olan şey, burada betimlenen kitlenin, kodlama / kod çözme tarzındaki ayrımlara kuramlarının uygun olabileceği bir çağın sonunun ardından, enformasyon üretimindeki (yani 'enformasyon kültürü' içerisindeki) epistemik kopuşun ardından baş gösterdiği'dir. Yani en azından Hall'un temsil ettiği biçimiyse, kültürel çalışmaların ardından ortaya çıktığıdır. Bu kitle, anlamın artık tutummadığı, 'tüm dolayımın çokluğu yerde' ve 'imgelemin kodlanmadığı' ama massedildiği yerde 'varolan imgelemin alımlayıcı gücüne yönelik' bir durak olarak okundu (Terranova 2004: 138-40). Yeni bir ağ yapılandırması politikasına yönelik beklentiler, bu kitlenin durumunu değiştirdiğinde –Terranova için, kitle virtüel olmaya başladığı anda– yükselsecektir.

Kırlı Gerçekçilik

Terranova'nun 'enformasyonel kültür' kavramına yönelik bir öncül Fredric Jameson'ın, "The Constraints of Postmodernism'de (Jameson 1994 içinde) (küresel) kültür üzerine enformasyonun bilgilendirme sürecini sorgulamak için kullandığı bir terim olan 'kırlı gerçekçiliği' keşfedilmiştir. Jameson'a göre kırlı gerçekçilik, 'Deleuze ve Haraway'ın... her ikisine de yabancı olan bir -bütünlük- kategorisi içinde kuramlaştırdıkları ve göklere çıkardıkları, organik olanın mekânîk olanla en üst düzeyde yeniden birleştirilmesi ve yeniden özdeşleştirilmesi anlamına gelen enforme edilmiş sermayenin kültürel mantığının tasviridir (Jameson 1994: 138). Bu bütünlük kısmen Fransa Kütüphanesi için bir tasarım olan Rem Koolhaas'ın küp keşişi üzerinden betimlenir. Bu muazzam küp içerisinde değişik organlar -merdivenler, odalar, borular- sınırlanır ama aynı zamanda bunlar, içeriden kesinlikle kavranamayan bir konteyner içerisinde serbestçe dolanırlar. Jameson kırlı gerçekçiliğin arketipik bir biçiminin aynı zamanda Ridley Scott'ın filmi *Blade Runner*'in siberpunk'ı çağrıştıran ortamında karşımıza çıkan, (kavranamayan bir kaplımanın farklı bir versiyonunu üreten) kent baş döndürücü bloklarında, kalabalık sokakların sağladığı gündelik yaşam biçimlerinde ve belirli bir bakış mesafesinden sonrasının silikleşmesi gibi motiflerde bulunabileceğini önerir.

Siberpunk 'gerçekçiliği' burada doğalcılık biçimlerine karşılığında desteklenecekse, 'kırlı' olan şey, *Blade Runner*'in karanlık (*noir*) sokaklarında bulunan ve onları aydınlatan 'kitlelesel, anonim bir yaşam ve onun yaşanılığını gösteren kolektiflikler' (Jameson 1994: 158). Jameson için *Blade Runner*, topluluğun genelensel biçimlerinin sonunun önceden canlandırılması, yeni ve karşılıklı eylem biçimleri üretecek 'sivil toplumunun ötesindeki bir toplum biçimi'nin (Jameson 1994: 160) müjdecisi-

sidir. Sermaye, *bunun* yararlarını, teknolojinin gündelik kullarımlarında keşfettiğinden, bunlar 'tüzel geri dönüşler'e yönelik yeni olanakları ihtiva ederler. Jameson'ın kolektif yaşamın bu yeni biçimlerine dair açıklaması zorunlu bir biçimde Hardt ve Negri'nin *Empire*'daki biyosiyasal çokluğa yönelik (sonraki) açıklamasını akla getirir ve bu, Terranova'nun bariz bir şekilde kullandığı bir çalışmadır. Oysaki Terranova'nun çokluğu, siyasalın sıfır derecesinin *ötesinde* için bir düzeyde işlerken Jameson'ın sokakta gerçekleşen bağlantılarla ilgili yazdıklarında, erilişemez olsa da, bir çeşit tarihsel ufuk mevcuttur. Bunun ışığında Terranova'nun anlamdan sonra yaşam bulan çokluğun dirimselliğine dair algısı açık bir şekilde Jameson'ın kırlı gerçekçiliğin libidinal çağrışımlarına dair açıklamasıyla yankılanır ve daha da önemlisi (hızlıca ve diri diri yanan yaşama), *Blade Runner*'in androidlerinde de bulunan dirimsellikte kesilir. Her ne kadar Jameson'ın ütopyacı momentü, Terranova'nun aksine, kurguda ve metinde yapılandırılmış olsa da, insanın makineyle karşılıklı etkileşim biçimleri üzerinde temellenebilecek yeni kültürel siyaset biçimlerine dair bir umut, ütopyacı bir jest söz konusudur.

Taktik Medya: "Ne Kadar Aşağıya Gidebilirsin"³

Telefon haricinde birbirimizle Roma döneminde yaşayanlara benzer şekilde diyalog kuruyoruz. Aynı zamanda en son bilimsel gelişmelerle ortaya çıkan söylemler üzerimize yağıyor. Ancak, söylemleri programlamak aracılığıyla kitleleştirilmenin totaliter tehlikesini önleme umudu söz konusuysa bu, teknolojik medyayı diyaloga açma olanağında yatar. (Flusser, Strohl 2002: xix'ten aktarıldı)

Jameson'ın kültürel gösterge biliminden oldukça farklı bir alanda işlemek ama sokağın imkânlarının önemine

dair algısını paylaşmak ve aynı zamanda Terranova'nın kitleyi çokluğa dönüştiren faz değişimini keşfetmek arzusuyla keşif etmek, araç aktivizminin yeni biçimleridir. Bunlar software'da mübadele edilirler. Metin içerisinde kılınmaktan ya da kuramın zeminlerinde saf bir biçimde kalmaktan ziyade (gerçek anlamda) alçalmaya çalışırlar ve değişik karışma biçimlerini ateşlemek için medya teknolojilerini kullanırlar.

Taktik medyaya yönelik bir yaklaşım, özgül software'da bulunabilir. Bu, Matt Fuller tarafından 'içerikle değil biçimle (medyanın biçimiyle) oynayan ya da daha ziyade doğru tarafta yer almasına karşın ayrımı reddeden' (Fuller 2003: 14) bir sanat üretim ve kültürel eleştiri biçimi olarak betimlenir. Böylelikle taktik medya / spekülative software, başlangıç olarak araca odaklanır. Mutlaka kodlarda hile yapmayı (Rtmak'ın dilere düşmüş web yönlendirmeleri ya da yakın zamanlarda Google'ın 'Bush' ve 'Blair'ı değişik araştırmaya terimleriyle bağlayacak şekilde hacklenmesi spekülative software olarak anlaşılabılır) ve aynı zamanda diğerlerinin kodlarındaki hileleri açığa vurmaya gerektirir. Açık ki bu taktik müdahaleler, kendilerini araçla sınırlamazlar. Daha ziyade biçim ve içerik arasındaki doğallaştırılmış ayrımları reddederler –ve dolayısıyla açığa vururlar. Bu ayrımlar arasında, az çok 'şeffaf' ya da 'tarafsız' olduğu farz edilen çeşitli protokollerce idare edilen karmaşık software yapılarının, konvansiyonel olarak daha yüksek ya da daha düşük seviyeli katmanları da vardır. Örneğin bununla ilgilenen Fuller, bir çalışmasında, Microsoft Word'ün kullanıcı ürünlerini, menü sürümlü 'seçenekler' arayüzü üzerinden şekillendirmesinin yolunu keşfeder.

Spekülative software biçim / içerik ayrımlarını tüm seviyelerde reddederken, modernist bir siberetik türünü esas alan ve de biçimi, içerik üzerinde değerli kulan geleneksel hacker değerleriyle ilişkisini koparır. 'Hakikati koda' bulma niyetinin paradoksal bir dışavurumu olan 'metale yakınlaşma arzusu',

su', kendine özgü hackleme çağının bir karakteristiği olarak kabul edilir (bkz. Taylor 1999). Önünde sonunda bu, bir enformasyon *martavahı* anlamına gelir ve bir medya yüceltisidir (Rossiter). Kittler'in enformasyona yönelik modernist yaklaşımını da bu karakteristiği paylaşır, zira ona göre enformasyon teknolojilerine üstüste yaklaşmanın tek yolu ve enformasyon toplumdaki tek demokrasi olanağı, makine-seviyesindeki koda tam ya da dolaylımsız erişimin temin edilmesi aracılığıyla doğar. Ara yüz, *doğası itibarıyla* aldatıcıdır, sisteme erişimi engeller, sistem sadece bir kod *olarak* anlaşılır. Bu kod martavahı reddederken spekülative software aynı zamanda yalnızca kullanıldığında anlamlı hale gelen aracı (ve kullanıcısının) *süreçe özgü* karakteristik ve olanaklı değerli bulan yapısalcı enformasyon teknolojisini kuramını da yadsır. Hem eleştirel ve siyasal, hem de müdahaleci ve spekülative olan bu kesif kültürel siyasetin bir biçimidir. Fuller'in ortaya koyduğu gibi spekülative software, '-bilgisayar kodunda yeni toplumsal ütopiyalar yaratırken -hakkın kullanıcı modelini eleştirel olarak açığa vurmak için geliştirilmiştir' (Fuller 2003: 3, italikler bana ait).

Böylelikle spekülative software ve taktik medya, yeni medyanın gücünü muhalif amaçlara koşmaya çalışır. Böyle yaparak araç kuramını hem yaratırlar hem de bu kuramdan yararlanırlar. Bununla birlikte, taktik medya software'da yeni bir tanı bulabilecekken tüm iyi siberetik tanıların, *güvüllüğü* azaltabilecek öğütlerini çoğu kez kesin bir şekilde reddeder. 4 Aslında onun meselesi bir kirlilik biçimi uygulamak; tam anlamıyla sistemi açmaktır. Taktik medyanın kültürel çalışmalarına sözün ona düşmanlığına karşın ve araca tam bağlılığına, teknolojiyi söylemde çözmeyi reddetmesine karşın, Terranova'nın bir zamanlar söylediği gibi, ilk bakışta uzakmış gibi görünsek de aslında Stuart Hall'un durduğu noktadan çok da uzakta değiliz.

Bu, şu soruyu doğurur: taktik medya, kültürel çalışmalarla uyumlu olan bir kültürel siyaset biçimi öneriyor mu? Ve bu bakımdan Terranova'nun ve Jameson'ın önermeleri gereken şey nedir? İki kuramcının ortaklaştıkları noktalar üzerine düşünmek kadar, kişisel yaklaşımları arasında epey gerçek farkların olduğunu da hatırlamak önemlidir. Taktik medyanın 'kullanımı' yeniden ayarlama ve yeniden tasarılma teklifinde bulunması, Terranova'nun çokluğa dönmüş kitle vizyonu ve Jameson'ın *Blade Runner* okuması arasındaki bağlardan biri, bu yeni ortamda bir kültürel siyaset bulmak ve bunu iletişim ve kültür arasındaki ilişkiyi yeniden düşünerek yapmaktır. Bununla kastettiğim şey, yeni medya politikalarını *komünyon* biçimleri üzerinden düşünmek ve böylece Deleuze'ün yerinde bir şekilde iletişim aptallığı olarak adlandırıldığı şeye karşı çıkmak, bunu yaparken de gelişmekte olan iletişim teknolojilerini gözden kaçırmamaktır.

HİÇ şüphesiz araç eylemi olarak taktik medya, kültürel göstergebilim olarak kirli gerçekçilik ve Terranova'nun sistem-etkilenimli enformasyonel kültür açıklaması arasında yapılabilecek *ayrım*lar söz konusudur. Göstermiş olduğum gibi bunlar, her durumda araca belirli bir dönüş (ya da yeniden dönüş) biçiminde kendini gösterir. Jameson yaklaşan enformasyon ortamında metinsel olarak tarif edilen bilişsel bir haritalandırma çalışmasına girer. Terranova bunu, keşfettiği kültürel biçimlere bütünüyle olmasa da oldukça içkin olan sibernetik kurama geri dönerek yapar. Taktik medya, kullanıma yönelik olanakları yeniden haritalandırmak için yola çıkar ve bunu kısmen bir pratik olarak kültürel siyaset üzerinde ısrar etmek yoluyla yapar.

Flash Forward

Bu yazıyı üç şüpheyle sonlandırıyorum. İlk şüphe, taktik medyanın, en azından daha az kuramsal uğraşı biçiminde

olanların, kültürel çalışmaların direniş söylemi içerisinde oldukça kolay bir biçimde kapsanması, öyle ki, bazı uygulamaların husumetine karşın (sadece) alt kültürel etkinliğin başka bir biçimi gibi görünmeye başlanmasıdır. Bu yolla araç özgüllüğünü kaybedebilir, bu, soyut anlamda enformasyon sisteminin potansiyelinden ziyade, karşılıklı eylem araçla başladığında insan ve makineler arasındaki bu karşılıklı eylem ya da etkileşimin yeni alanı içinde siyaset için olanakların neler olduğuna dair bir algı sağlar.

İkinci şüphe, bunun taktik medya hakkındaki en ilgi çekici şeyi, eleştirel kuramla eleştirel pratik arasındaki bariyeri yıkmak üzerindeki ısrarını ihmal etmesidir. Talihsiz elektronik Zapatistalar gibi birçokları kültürel çalışmalar ışığında belli momentleri yakaladılar, en azından bu ışık bir harekete katkıda bulunmaktan çok, direniş biçimleri üzerine *çalışmaları* aydınlattı. Bu tersi yönde de işler çünkü çağdaş araç kuramı ve araç pratiği, 'süreçsel olana siyasal olarak' rağbet gösterdiği ölçüde, her ne kadar medya 'içeriğiyle' ilişkisinden ziyade aracın özgüllüğünü öne çıkarsa da, hem kültürel çalışmaların direniş martavalına yönelik eski zaafını hem de bu direnişin sınırlarını kaydetmedeki yetersizliğini tekrarlama tehlikesinde olacaktır. Bu ne kuramı ne de taktikçiliği/hacktivizmi hor görmektir. Bu kuramla (yaratıcı) etkinlik arasında olduğu farz edilen bağlantıları sorgulamak ve daha geniş bir biçimde kuram (sistem kuramı) ve onun kalıba döktüğü dünya arasında da çizilen bağlantıları sorgulamaktır.

Üçüncü şüphe taktik medya üzerindeki odağın kültürel çalışmaların kuvvetini örtbas etme, açık bir biçimde siyasal olarak kaydedilmeyen etkin becerilerin ya da özgür softwara hareketlerinin değerli kıldığı uzman bilgi tarzlarını gerektirmeyen ve taktik medyanın kullandığı ama yine de riayet etmediği pratik biçimleri üzerine düşünme kapasitesiyle ilgilidir.

Maddi yaratıcılık, maddi yaratıcı etkinlik ve daha geniş tarihsel ve ekonomik bağlamlar içerisindeki maddi teknolojilerin maddi kullanım sorunlarına duyarlı olan kültürel çalışmalar biçimlerine geri dönmek, bu engelleri savuşturabilir. Bu, yeni medyanın siyasal iktisadının kültürel çalışmalarda (yeni) birleşmesi talebine karşılık gelir, tabii burada siyasal iktisat nosyonunu en geniş biçimde alır ve kültürel çalışmaları en disiplinlerarası ve en az salınan momentinde, yani en az kayıtsız kalan momentinde okursak. Salınımın terağat etmek, siyasal dönüşüm ya da eleştiri umudunu terk etmek değildir.

Terranova'nın 'diğer' kitlenin, uzman azınlıktan ziyade *birçoklarının* durumunu değiştirebileceği yönündeki ısrarı tüm kültürel biçim ve tüm kültürel pratiklere içkin siyasal olanaklar üzerinde ayak direr. 'Sadece irtibata geç' öğüdünü reddetmiş olan ve böyle yaparak *dağıtma* öğüdünü de reddeden bir flashmob, her türlü yeni yol için önemli olabilir.

Teşekkür

Bu yazı, Leverhulme Trust tarafından finanse edilen bir yurt dışı araştırma projesinin ürünü olarak ortaya çıktı, destekleri için kendilerine şükranlarımı sunmak isterim. Ayrıca yorumları ve önerileri için Clare Birchall ve Gary Hall'a teşekkür ederim.

NOTLAR

- 1 [Birbirini tanımayan bir grup insanın bir e-mail mesajı ile karşılaşılınan bir yerde belli bir saatte bir araya gelerek aniden gerçekleştirdikleri sıradışı eylemler. -Çev. n.]
- 2 [Marshall McLuhan'ın öncülüğünde iletişimde kullanılan araçların iletişimin içeriğini etkileyip etkilemediğini tartışan kuram. -Çev. n.]
- 3 "The Next Five Minutes" için bir slogan, Taktik Medya Konferansı, Amsterdam 1999.
- 4 Galgameş tanrılarının isteği.

KAYNAKÇA

- Barbrook, Richard and Cameron, Andy (1995), 'The Californian Ideology', *Mute*, 3, Autumn, pp. iv-v.
- Barthes, Roland (1982), *Image, Music, Text*, London: Flamingo.
- Carey, James (2002), 'A Cultural Approach to Communication', in Denis McQuail (ed.), *McQuail's Reader in Mass Communication*, London: Sage, pp. 36-45.
- D'Acci, Julie (2004), 'Cultural Studies, Television Studies and the Crisis in the Humanities', in Lynn Spigel and Jan Olsson (eds), *Television After TV*, London: Routledge, pp. 418-46.
- Eagleton, Terry (2002), *The Idea of Culture*, Oxford: Blackwell.
- Eagleton, Terry (2003), *After Theory*, Harmondsworth: Penguin.
- Flusser, Vilém (2002), *Vilém Flusser, Writings*, London: University of Minnesota Press.
- Fuller, Matthew (2003), *Behind the Blip: Essays on the Culture of Software*, London: Autonomedia.
- Gere, Charlie (2002), *Digital Culture*, London: Reaktion Books.
- Grossberg, Lawrence (1997), *Bringing it all Back Home: Essays on Cultural Studies*, Durham, NC, and London: Duke University Press.
- Hall, Stuart [1973] (1992a), 'Encoding/Decoding', *Culture, Media and Language*, London: Routledge, pp. 128-138.

- Hall, Stuart (1992b), 'Cultural Studies and the Centre: Some Problems and Problems', *Culture, Media and Language*, London: Routledge, pp. 15-47.
- Hall, Stuart [1973] (1992c), 'Introduction to Media Studies at the Centre', in *Culture, Media and Language*, London: Routledge pp. 117-21.
- Hall, Stuart [1973] (2002), 'The Television Discourse: Encoding and Decoding', in Denis McQuail (ed.), *McQuail's Reader in Mass Communication*, London: Sage, pp. 302-9.
- Haraway, Donna (2003), *The Companion Species Manifesto*, Chicago: Prickly Paradigm Press.
- Hardt, Michael and Negri, Antonio (2000), *Empire*, London: Harvard University Press.
- Hayles, Katherine (2002), *Writing Machines*, London: MIT Press.
- Innis, Harold [1951] (1991), *The Bias of Communication*, Toronto: University Of Toronto Press.
- Jameson, Fredric (1994), *The Seeds of Time*, New York: Columbia University Press.
- Johnston, John (1997), 'Introduction: Friedrich Kittler: Media Theory after Post-Structuralism', in Friedrich Kittler, *Essays: Literature, Media, Information Systems*, ed. John Johnston, London: G&B Arts, pp. 2-26.
- Jones, Steve (2001), 'Understanding Micropolis and Compunity', in Charles Ess and Fay Sudweeks (eds), *Culture, Technology, Communication*, New York: State University of New York Press, pp. 53-66.
- Kittler, Friedrich (1997), *Essays: Literature, Media, Information Systems*, ed. John Johnston, London: G&B Arts.
- Lacan, Jacques (1988), *The Seminars of Jacques Lacan. Vol. 1: The Ego in Freud's Theory and in the Technique of Psychoanalysis*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Latour, Bruno (2000), 'When Things Strike Back', *British Journal of Sociology*, millennium special issue, 51:1, pp. 107-24.
- Lessig, Lawrence (2004), *Free Culture*, New York: Penguin, www.free-culture.cc/ freeculture.pdf. Libre Society (2004), *Libre Culture Manifesto*, www.libresociety.org/library/libre.pl/Libre_Manifesto.
- Mansell, Robin (2004), 'Political Economy, Power and New Media', *New Media and Society*, 6:1, pp. 96-105.
- Marvin, Carolyn (1998), *When Old Technologies Were New*, New York: Oxford University Press.
- Mattelart, Armand and Mattelart, Michelle (1995), *Theories of Communication*, London: Sage.
- McQuail, Denis (2002), 'Introduction', in Denis McQuail (ed.), *McQuail's Reader in Mass Communication*, London: Sage, pp. 1-20.
- Metz, Christian (1974), *Film Language: A Semiotics of Cinema*, New York: Oxford University Press.
- Meyrowitz, Joshua (2002), 'Media and Behaviour - A Missing Link', in Denis McQuail (ed.), *McQuail's Reader in Mass Communication*, London: Sage, pp. 99-109.
- Ostrow, Saul (1997), 'Preface', in Friedrich Kittler, *Essays: Literature, Media, Information Systems*, ed. John Johnston, London: G&B Arts, pp. vii-viii.
- Penley, Constance and Ross, Andrew (1991), *Techno culture*, Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Plant, Sadie (1996), 'The Virtual Complexity of Culture', in George Robertson, Melinda Mash, Lisa Tickner, John Bird, Barry Curtis and Tim Putnam (eds), *Futurenatural: Nature, Science, Culture*, London: Routledge, pp. 203-17.
- Rodowick, David (2001), *Reading the Figural Or, Philosophy after the New Media*, Durham, NC: Duke University Press.
- Rossiter, Ned (2003), 'Processual Media Theory', *Sympløke*, 11:1-2, pp. 104-31.
- Silverstone, Roger and Hirsch, Eric (1992), *Consuming Technologies: Media and Information in Domestic Spaces*, London: Routledge.
- Sterne, Jonathan (2003), 'Bourdieu, Technique and Technology', *Cultural Studies*, 17:3-4, May-July, pp. 367-89.

- Stallabrass, Julian (1999), 'The Ideal City and the Virtual Hive', in John Downey and Jim McGuigan (eds), *Technocities*, London: Sage, pp. 108-20.
- Strohl, Andreas (2002), 'Introduction', in Vilem Flusser, *Writings*, Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Taylor, Paul A. (1999), *Hackers: Crime in the Digital Sublime*, London: Routledge.
- Terranova, Tiziana (2000), 'Infallible Universal Happiness', in Angela Dimitrakaki, Pam Skelton and Mare Tralla (eds), *Private Views, Spaces and Gender: Contemporary Art from Britain and Estonia*, London: WAL, pp. 110-20.
- Terranova, Tiziana (2004), *Network Culture: Politics for the Information Age*, London: Pluto Press.
- Weber, Samuel (2000), 'The Future of the Humanities: Experimenting', *Culture Machine*, 2, www.culturemachine.tees.ac.uk.
- Wiener, Norbert (1961), *Cybernetics, or Control and Communication in the Animal and the Machine*, Cambridge, MA: MIT Press.
- Williams, Raymond (1989), *The Politics of Modernism: Against the New Conformists*, London: Verso.
- Žižek, Slavoj (2002), 'Cultural Studies versus the "Third Culture"', *South Atlantic Quarterly*, 101.1, Winter, pp. 19-32.

**DÖRDÜNCÜ KISIM:
KÜLTÜREL ÇALIŞMALARDA
YENİ SERÜVENLER**